

LOKALNA BEZBEDNOST I ULOGA NARODNIH POSLANIKA/CA

„Uticaj migrantske krize na lokalnu bezbednost
građana i građanki Subotice“

Jelena Šapić i Filip Stojanović

REZIME

Prisustvo migranata se ne vidi kao direktna pretnja po lokalnu bezbednost građana i građanki Subotice, već kao značajan bezbednosni izazov. Izazov se ogleda u velikom broju migranata koji nisu smešteni u prihvatnim i tranzitnim centrima. Institucije i nevladine organizacije pokrenule su veliki broj inicijativa za pomoć migrantima.

Ipak i dalje postoji značajan prostor za efikasniju međusobnu saradnju. Intezivnija veza između narodnih poslanika i zajednice bi doprinela boljem osmišljavanju javnih politika kako na nacionalnom tako i na lokalnom nivou. Takođe, ova saradnja bi uticala na povećanje stepena demokratske kontrole sektora bezbednosti.

UVODNE NAPOMENE

Cilj projekta „**Lokalna bezbednost i uloga narodnih poslanika/ca**” je doprinos jačanju saradnje između državnih institucija i organizacija civilnog društva u identifikovanju glavnih problema ljudske bezbednosti u lokalnim zajednicama. Kroz aktivnosti koje uključuju direktnu komunikaciju lokalnih institucija, narodnih poslanika i civilnog sektora, projekat promovise jačanje međusektorske komunikacije i saradnje u rešavanju problema ljudske bezbednosti. Dodatno, projekat podstiče razmenu iskustava između lokalnih zajednica o načinima rešavanja problema ljudske bezbednosti.

Tim CENTRA neguje pristup bezbednosti, koji se zasniva na konceptima ljudske bezbednost, reforme sektora bezbednosti i demokratske kontrole sektora bezbednosti. **Ljudska bezbednost** podrazumeva ne samo fizičku bezbednost, već i mogućnost pojedinaca da nesmetano rade na ostvarivanju svojih potencijala i žive dostojan život, a izučava se prvenstveno u odnosu na lokalnu zajednicu. Ljudska bezbednost obuhvata sledećih sedam kategorija: politička, ekonomska, lična i zdravstvena bezbednost, bezbednost zajednice, hrane i životne sredine. **Reforma sektora bezbednosti** predstavlja proces adaptacije aktera sektora bezbednosti, kako bi sektor bezbednosti efikasno i efektivno pružio ljudsku i državnu bezbednost u okvirima demokratske vladavine. **Demokratska kontrola sektora bezbednosti** podrazumeva odgovornost bezbednosnih institucija prema građanima, a sprovodi se preko niza aktera: izvršne vlasti, parlamenta, nezavisnih institucija, stručnih organizacija, medija, organizacija civilnog društva, ali i samih građana.

Kao posebno značajna pitanja u vezi sa ljudskom bezbednošću u lokalnim zajednicama izdvojene su sledeće teme – bezbednost mladih (Novi Pazar), rodno zasnovano nasilje (Kraljevo) i intenzivni migracijski tokovi (Subotica). U Subotici tim CENTRA se bavi temom uticaja velikih migracijskih tokova na lokalnu bezbednost, s obzirom da je ovaj grad jedna od lokalnih zajednica koje su najviše pogođene migrantskom krizom.

- Subotica je administrativni centar Severnobačkog regiona
- Ukupno 141.554 stanovnika (52% žena, 48% muškaraca) i predstavlja drugi po veličini grad u AP Vojvodini
- Ukupan broj nezaposlenih je oko 12.291 građana (više od četvrtine su mladi do 30 godina starosti; sličan je procenat onih koji imaju više od 50 godina)
- Prosečna neto plata u Subotici je 40.795 dinara i ispod je republičkog nivoa
- Od graničnog prelaza Kelebija udaljena 10 km, a od Horgoša 30 km

Izvor: Zvanična prezentacija grada Subotice, Tanjug

GLAVNI NALAZI

Prisustvo migranata kao izazov lokalnoj bezbednosti

Sagovornici iz civilnog sektora (u daljem tekstu OCD) i lokalnih institucija slažu se u oceni da je Subotica bezbedan grad i da se osećaju bezbedno u lokalnoj zajednici. Kada je reč o lokalnoj bezbednosti u opštem kontekstu, OCD su identifikovale nekoliko **bezbednosnih problema** direktno povezanih sa nekom od dimenzija ljudske bezbednosti:

- Među prepoznatim problemima koji se mogu svrstati u *ekonomsku* dimenziju ljudske bezbednosti su neizvesnost i nesigurnost zaposlenja, rizik od siromaštva;
- Problemi u vezi sa *političkom* dimenzijom ljudske bezbednosti su nezadovoljstvo radom institucija, nedovoljna komunikacija između organizacija civilnog društva (OCD) i lokalne uprave, kao i smanjena uključenost OCD u radne grupe i proces donošenja odluka;
- Kao glavni problem *lične* bezbednosti izdvojeno je nasilje u školama.

Većina učesnika ne vidi **migrante** kao direktnu pretnju bezbednosti lokalne zajednice, ali ih vidi kao značajan bezbednosni izazov.¹ Ovo je posebno argumentovano činjenicom da je u Subotici i okolnim mestima prisutan veliki broj migranata, uglavnom muškaraca samaca. Poseban izazov predstavljaju one grupe migranata koji nisu smešteni u prihvatnim/tranzicionim centrima – bilo zato što su kapaciteti popunjeni, ili zato što sami migranti to ne žele jer strahuju od registracije i ulaska u sistem i/ili od ponovnog povratka na granicu sa Makedonijom. Ove grupe ljudi nisu u stanju da se same prehrane, niti da održavaju ličnu higijenu. Stoga se događaju sporadični upadi u napuštene vikendice i na privatne posede, ali ovakve situacije nailaze na razumevanje od strane lokalnog stanovništva s obzirom da oslikavaju težak položaj ovih grupa migranata. Prema mišljenju predstavnika civilnog sektora, pojavu negativnih stavova o migrantima među lokalnim stanovništvom uzrokuje prvenstveno neadekvatno izveštavanje lokalnih medija kojim se podstiče strah od nepoznatog i otežava međuetničko razumevanje. Kao dodatni činilac u ovom kontekstu vide se nedovoljni ljudski kapaciteti i resursi lokalnih institucija (centar za socijalni rad, dom zdravlja, policija) koje direktno rade sa migrantima i njihova onemogućenost da, usled zabrane zapošljavanja i mera racionalizacije, zaposle neophodan broj ljudi, što bi olakšalo suočavanje lokalne zajednice sa posledicama migrantske krize. Pojedini predstavnici institucija koji su učestvovali u konsultativnom sastanku CENTRA navode i potencijalni rizik po *zdravstvenu* bezbednost lokalnog stanovništva, imajući u vidu drugačiju zdravstvenu zaštitu migranata (nevakcinisanje).

Iako je tokom konsultativnih sastanaka navedeno oko 40 različitih incidenata koji se mogu povezati sa prisustvom migranata, predstavnici OCD i lokalnih institucija ističu da su ovakvi incidenti ipak sporadični, te da se ne može govoriti o ugrožavanju bezbednosti lokalnog stanovništva.

CENTAR za istraživanje javnih politika je 13. februara 2017. godine u Subotici sproveo dva konsultativna sastanka sa predstavnicima civilnog društva i lokalnih institucija i nekoliko intervjua pisanim putem sa akterima koji nisu bili u mogućnosti da prisustvuju sastancima. Sastanci su održani u okviru projekta „Lokalna bezbednost i uloga narodnih poslanika/ca“.

Akteri sa kojima smo razgovarali 13.02.2017. u Subotici su:

- Centar lokalne demokratije,
- Centar za zaštitu i pomoć tražiocima azila,
- Edukativni centar Roma,
- Centar za omladinski rad,
- Fondacija „Tijana Jurić“,
- Istočno-evropska misija,
- Caritas,
- Divac Fondacija,
- Edukativna kuća,
- portal Magločistač (Centar građanskih vrednosti),
- AKA trening centar,
- Dom za decu ometenu u razvoju „Kolevka“
- Centar za socijalni rad,
- Dom zdravlja Subotica,
- Gradsko veće.

¹ Izazov je situacija koja nekoga ili nešto stavlja na probu. Ova situacija može imati negativan ili pozitivan ishod. Drugi tip opasnosti jeste rizik, koji se može definisati kao mogućnost gubitka, povrede, stvaranja neugodne situacije ili uništenja. Za razliku od izazova, rizik uglavnom ima negativno značenje. Dok izazovi i pretnje koji ili postoje ili ne postoje, rizik je samo više ili manje verovatan. Pretnja se može odrediti kao izrazita namera da se povredi, uništi ili kazni. (Ejdus, F. (2012). Međunarodna bezbednost: teorije, sektori i nivoi. Beograd: Službeni glasnik).

S druge strane, učesnici konsultativnih sastanaka iznose stav da ovakvi incidenti mogu postati učestaliji zbog nemogućnosti migranata da ostvare osnovne životne potrebe i usled činjenice da su im umanjene šanse za prelazak granice.

CENTAR nije imao uvid u zvaničnu statistiku MUP-a. Podaci koji se navode prikupljeni su isključivo kroz konsultativne sastanke i ne predstavljaju zvanične podatke.

- 1 pokušaj silovanja koji je sprečen – još uvek nema presude;
- 3 napada na lokalno stanovništvo, od toga jedan nožem;
- 4-5 tuča između migranata;
- Više od 10 upada u napuštene vikendice (nasilno provaljivanje, paljenje drvenih predmeta i nameštaja kako bi se ugrejali, ostavljanje nereda);
- Oko 20 prijavljenih upada na posed, uglavnom voćnjaka.

Kada se govori o **akterima** koji su ključni za rad sa migrantima, podjednako je prepoznat rad državnih institucija i organizacija civilnog društva (međunarodnih, domaćih i humanitarnih organizacija): Policijska uprava Subotica, Granična policija, Štab za vanredne situacije, Prihvatni centar Subotica (Komesarijat za izbeglice), Dom zdravlja, Centar za socijalni rad, Crveni krst, Dom za decu ometenu u razvoju „Kolevka“, Komunalna policija, Caritas, Fondacija Divac, ASB, UNHCR, Istočno-evropska misija, Centar za zaštitu i pomoć tražiocima azila, Centar za omladinski rad, Lekari bez granica, UNICEF, UNDP, Save the Children. Kao posebni institucionalni mehanizmi formirani se, u okviru struktura gradske uprave, Radna grupa za praćenje migracija i Savet za migracije.

Preduzete inicijative za jačanje kapaciteta lokalne zajednice za suočavanje sa migrantskom krizom

Imajući u vidu da je ovo treća godina od početka migrantske krize, u Subotici je pokrenut veliki broj institucionalnih, ali i *ad hoc* inicijativa kako bi se povećali i ojačali kapaciteti lokalne zajednice. Potrebe zajednice posebno su se povećale nakon zatvaranja Balkanske rute i restriktivnih mera Mađarske.

Dosadašnje inicijative se mogu podeliti na one *materijalnog karaktera* i one usmerene ka *jačanju socijalnog kapitala zajednice*. Inicijative koje se tiču materijalnog karaktera su realizovane kroz infrastrukturno jačanje kapaciteta, kao što je izgradnja tranzitnog centra, opremanje Crvenog krsta vozilima i proširivanjem kuhinje, proširivanjem smeštajnih kapaciteta doma za decu ometenu u razvoju „Kolevka“, opremanje Doma zdravlja sanitetskim vozilom i dostavljanje humanitarne pomoći u hrani i odeći.

Jačanje socijalnog kapitala zajednice ogleda se u radu civilnog društva kao što je projekat koji sprovodi Centar za omladinski rad *Mobilni omladinski klub*. Cilj ovog projekta je razvijanje interkulturalnog dijaloga kroz omladinski rad i iskustveno učenje između mladih sa lokala i migranata. Kampanju o toleranciji pokrenula je Fondacija Divac u saradnji sa lokalnim medijima i partnerskim organizacijama sa ciljem umanjivanja negativnog stava prema migrantima koji je između ostalog kreiran snažnom medijsko-političkom kampanjom iz susedne Mađarske.

Učešće narodnih poslanika/ca i drugih nacionalnih institucija u jačanju kapaciteta lokalne zajednice za suočavanje sa migrantskom krizom

Nedovoljna zastupljenost i vidljivost narodnih poslanika na lokalnom nivou pripisana je vrsti izbornog sistema u Srbiji. Naime, u proporcionalnom sistemu birači ne odlučuju o ličnostima već glasaju za političku stranku. Ovo predstavlja jedan od krucijalnih problema za direktniju i konkretniju komunikaciju i saradnju narodnih poslanika i građana koja bi bila ostvarena u slučaju većinskog izbornog sistema.

Prema rečima učesnika konsultativnih sastanaka, većina građana/ki zapravo nije obavesteno ko su narodni poslanici iz Subotice. Kao jedan od predloga za poboljšanje postojećeg stanja predloženo je organizovanje *otvorenog dana sa poslanicima*, događaja na kome bi zainteresovane strane imale priliku da upute pitanja i ukažu na probleme (infrastrukturne, bezbednosne, itd) u svojoj lokalnoj zajednici. Iznet je stav da narodni poslanici mogu dati veliki doprinos poboljšanju lokalne situacije, od pozitivne prezentacije grada do zastupanja interesa grada imajući u vidu specifični lokalni kontekst Subotice.

Kada je reč o saradnji OCD i lokalnih institucija, neophodno je stvaranje sistemskog i transparentnog pristupa u radu da bi se ostvarila koordinacija politika i inicijativa. S jedne strane, OCD ukazuju na slučajeve neadekvatnog postupanja lokalnih institucija, kao i na izostanak sagledavanja humane strane krize i uskraćivanje interakcije migranata i lokalnog stanovništva. S druge strane, predstavnici lokalnih institucija naglašavaju da OCD nemaju isti nivo odgovornosti i precizna zakonska ovlašćenja, kao što imaju institucije. Kao posledica, čini se da postoje dva odvojena sistema bez institucionalnog okvira saradnje.

Neophodno je u budućem periodu učiniti **dostupnim podatke o ukupnom broju migranata** zarad strateškog planiranja i raditi na **senzibilizaciji stanovništva** kao preventivnoj aktivnosti.

Centar za istraživanje javnih politika (CENTAR) je nevladina organizacija istraživačkog usmerenja (think tank), osnovana 2010. godine, koja se bavi ispitivanjem raznih aspekata bezbednosnog i socio ekonomskog statusa građana sa ciljem da utiče na poboljšanje primene javnih politika ili njihovu promenu.

Glavni cilj CENTRA je da svojim istraživanjima osvetli stvarne potrebe građana, i na taj način pomogne relevantnim donosiocima odluka da politike formulišu sa stanovišta „perspektive krajnjeg korisnika“, odnosno građana.

CENTAR neguje multi-disciplinarni pristup i u prvi plan stavlja terenska istraživanja jer smatra da je za dubinsko sagledavanje problema i formulisanje održivih javnih politika važno sagledati problematiku i sa centralnog i sa lokalnog nivoa.

CENTAR je sproveo 20 projekata, uključujući i one na regionalnom nivou. Njegove projekte podržale su međunarodne organizacije i agencije (OSCE, UNDP, UNICEF, UNOPS, DCAF), vladine organizacije i privatni donatori – SDC i OSI; ministarstva i kancelarije u okviru Vlade Srbije, i inostrane akademske institucije.

Jelena Šapić i Filip Stojanović, *Uticaj migrantske krize na lokalnu bezbednost građana i građanki Subotice*, Centar za istraživanje javnih politika, Beograd, mart 2017.

O AUTORIMA

Jelena Šapić je istraživačica u Centru za istraživanje javnih politika od novembra 2015. godine. Master studije na odseku za međunarodne odnose i evropske studije završila je 2014. godine kao stipendista Centralno-evropskog univerziteta. Prethodno je diplomirala na Fakultetu političkih nauka, smer međunarodni odnosi. Bila je stipendista Fonda za mlade talente Ministarstva omladine i sporta Republike Srbije, kao i Fondacije Dragoslav Srejskić za mlade talente. Pohađala je Studije budućnosti Beogradske otvorene škole i letnju školu o terorizmu i borbi protiv terorizma u Olimpiji (Grčka). Takođe, učestvovala je u TRAIN programu za Zapadni Balkan Nemačkog saveta za međunarodne odnose (DGAP).

Filip Stojanović je istraživač CENTRA od oktobra 2016. godine. Master i osnovne studije završio je na Fakultetu bezbednosti Univerziteta u Beogradu. Od januara do oktobra 2015. godine angažovan je kao student demonstrator na Fakultetu bezbednosti na predmetima Sistemi bezbednosti, Obaveštajne i bezbednosne službe i Uvod u studije bezbednosti, dok je od marta do septembra 2015. godine bio stažista u Programu Ujedinjenih nacija za razvoj – UNDP na projektu „Unapređena otpornost za odgovor na vanredne situacije“. Završio je Zimsku školu međunarodnih odnosa „Aktuelni politički i bezbednosni izazovi u međunarodnim odnosima“ koju je organizovao Institut za međunarodnu politiku i privredu u Beograd, kao najbolji polaznik. U toku dosadašnjeg istraživačkog rada, Filip je objavio nekoliko naučnih radova u časopisima iz kategorije M53, kao i nekoliko predloga praktičnih politika.

Autori: Jelena Šapić i Filip Stojanović

Dizajn: Žolt Kovač

Prelom: Jelena Šapić

Izdavač: Centar za istraživanje javnih politika, Beograd

Za izdavača: Tatjana Jakobi, direktorka

Copyrights: Centar za istraživanje javnih politika

www.publicpolicy.rs

office@publicpolicy.rs

Sprovođenje ovog projekta je podržalo Odeljenje za demokratizaciju pri Misije OEBS u Srbiji.